

Ugroženi europski jezici i jezična raznolikost

Rezolucija Europskog parlamenta od 11. rujna 2013. o ugroženim europskim jezicima i jezičnoj raznolikosti u Europskoj uniji (2013/2007(INI))

Europski parlament,

- uzimajući u obzir članak 2. i članak 3. stavak 3. Ugovora o Europskoj uniji,
- uzimajući u obzir članak 21. stavak 1. i članak 22. Povelje o temeljnim pravima,
- uzimajući u obzir Komisijinu studiju Euromosaic, koja je utvrdila da europski jezici izumiru jer ih mjere na snazi ne mogu zaštititi,
- uzimajući u obzir Konvenciju Unesco-a od 17. listopada 2003. o zaštiti nematerijalne kulturne baštine, koja obuhvaća usmenu predaju i izričaje, uključujući jezik kao sredstvo komunikacije nematerijalne kulturne baštine,
- uzimajući u obzir Konvenciju Unesco-a od 20. listopada 2005. o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja,
- uzimajući u obzir Atlas ugroženih jezika svijeta Unesco-a,
- uzimajući u obzir rezoluciju Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe od 18. ožujka 2010. pod nazivom „Manjinski jezici – prednost za regionalni razvoj” (301/2010)¹,
- uzimajući u obzir Izvješće 12423/2010, Rezoluciju 1769/2010 i Preporuku 1944/2010 Vijeća Europe,
- uzimajući u obzir priopćenje Komisije od 18. rujna 2008. pod nazivom „Višejezičnost: prednost Europe i zajedničko opredjeljenje” (COM(2008)0566),
- uzimajući u obzir Preporuku Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje²,
- uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija o zaštiti i razvoju povijesnih jezičnih manjina prema Ugovoru iz Lisabona³,
- uzimajući u obzir Rezoluciju Vijeća od 21. studenog 2008. o europskoj strategiji za višejezičnost⁴,
- uzimajući u obzir Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima Vijeća Europe, otvorenu za potpisivanje 5. studenoga 1992.,

¹ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1671947&Site=DC>

² SL L 394, 30.12.2006., str. 10.

³ SL C 259, 2.9.2011., str. 31.

⁴ SL C 320, 16.12.2008., str. 1.

- uzimajući u obzir Opću deklaraciju o jezičnim pravima (1996.),
 - uzimajući u obzir Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina (1995.),
 - uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 14. siječnja 2004. o očuvanju i promicanju kulturne raznolikosti: uloga europskih regija i međunarodnih organizacija poput UNESCO-a i Vijeća Europe¹, i svoju rezoluciju od 4. rujna 2003. o europskim regionalnim i manje korištenim jezicima – jezicima manjina u EU-u – u kontekstu proširenja i kulturne raznolikosti²,
 - uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 14. siječnja 2003. o ulozi regionalnih i lokalnih vlasti u europskim integracijama³, koja se odnosi na jezičnu raznolikost u Europi,
 - uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 24. ožujka 2009. o višejezičnosti: prednost Europe i zajedničko opredjeljenje⁴,
 - uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 25. rujna 2008. o medijima lokalnih zajednica u Europi⁵,
 - uzimajući u obzir članak 48. Poslovnika,
 - uzimajući u obzir izvješće Odbora za kulturu i obrazovanje (A7-0239/2013),
- A. budući da je Ugovorom iz Lisabona učvršćen cilj zaštite i promicanja svakog aspekta kulturne i jezične baštine Europske unije;
 - B. budući da je jezična i kulturna raznolikost jedno od temeljnih načela Europske unije, kao što je opisano u članku 22. Povelje o temeljnim pravima, koje glasi: „Unija poštuje kulturnu, vjersku i jezičnu raznolikost”;
 - C. budući da je jezična raznolikost priznata kao pravo građanina u člancima 21. i 22. Povelje o temeljnim pravima, što znači da je pokušaj uspostave isključivosti nekog jezika ograničavanje i povreda temeljnih vrijednosti Unije;
 - D. budući da bi se ugroženi jezici trebali smatrati dijelom europske kulturne baštine, a ne sredstvom za političke, etničke ili teritorijalne težnje;
 - E. budući da su svi europski jezici jednaki po važnosti i vrijednosti, da su sastavni dio svojih kultura i civilizacija i da pridonose obogaćivanju čovječanstva;
 - F. budući da kohezivna višejezična društva koja demokratski i održivo upravljaju svojom jezičnom raznolikošću pomažu u poticanju pluralizma i da su otvorenija i u boljem položaju da budu sastavni dio bogatstva koje jezična raznolikost predstavlja;
 - G. budući da svi jezici, uključujući one koji su ugroženi, odražavaju povijesna, društvena i kulturna znanja i vještine te mentalitet i stvaralački stil, koji su sastavni dio bogatstva i

¹ SL C 92 E, 16.4.2004., str. 322.

² SL C 76 E, 25.3.2004., str. 374.

³ SL C 38 E, 12.2.2004., str. 167.

⁴ SL C 117E, 6.5.2010., str. 59.

⁵ SL C 8 E, 14.1.2010., str. 75.

raznolikosti Europske unije i temelja europskog identiteta; stoga jezičnu raznolikost i prisutnost ugroženih jezika u nekoj zemlji treba promatrati kao prednost, a ne kao teret te je u skladu s time podupirati i promicati;

- H. budući da UNESCO u svom Atlasu ugroženih jezika svijeta ističe da je jezik ugrožen ako ne odgovara zahtjevima ili pokazuje loš rezultat u odnosu na jedan ili više sljedećih znanstveno utvrđenih kriterija: međugeneracijsko prenošenje jezika; cjelovit broj govornika; udio govornika u ukupnom stanovništvu; uporaba u različitim javnim i privatnim kontekstima; odziv na nove medije; dostupnost materijala za učenje i podučavanje jezika; stajališta i politike vlade i institucija prema jeziku, uključujući službeni status i uporabu; stajališta članova zajednice prema vlastitom jeziku; vrsta i kvaliteta dokumentacije;
- I. budući da Konvencija UNESCO-a o kulturnoj raznolikosti iz 2005. omogućuje svojim potpisnicama da poduzmu odgovarajuće mjere za zaštitu kulturnih djelatnosti, roba i usluga, uključujući mjere u vezi s jezicima koji se upotrebljavaju za takve djelatnosti, robe i usluge, kako bi se poticala raznolikost u smislu kulturnih izričaja, i na teritoriju potpisnica Konvencije i prema međunarodnim sporazumima;
- J. budući da Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima Vijeća Europe, koju je ratificiralo 16 država članica Unije, pruža referentni okvir za zaštitu jezika koji su u opasnosti od izumiranja te načine zaštite manjina, dvije točke koje se spominju u Kopenhaškim kriterijima koje zemlje moraju zadovoljiti kako bi se pridružile EU-u;
- K. budući da, prema UNESCO-u, u svim europskim zemljama, na europskim prekomorskim teritorijima i unutar nomadskih zajednica EU-a postoje jezici koji se prenose samo oralno s generacije na generaciju i koje treba smatrati ugroženima; budući da neki ugroženi europski jezici koje govore prekogranične zajednice uživaju vrlo različite razine zaštite ovisno o državi članici ili regiji u kojoj žive govornici dotičnog jezika;
- L. budući da, stoga, u nekim zemljama i regijama postoje manjinski ili regionalni jezici koji su ugroženi ili izumiru, ali koji su u drugim, susjednim zemljama službeni, većinski jezici;
- M. budući da je, kao i biološka raznolikost u prirodi, raznolikost europskih jezika i kultura dio živućeg nasljeđa koje je od životne važnosti za održiv razvoj naših društava, i budući da bi ih stoga trebalo čuvati i zaštititi od bilo kakvog rizika od izumiranja;
- N. budući da poštovanje jezične raznolikosti daje pozitivan doprinos društvenoj koheziji jačanjem međusobnog razumijevanja, samopoštovanja i otvorenosti, i budući da jezična raznolikost potiče uvid u kulturu i pridonosi stvaralaštvu i stjecanju međukulturnih vještina, kao i promicanju suradnje između naroda i zemalja;
- O. budući da članak 167. Ugovora iz Lisabona jasno navodi da „Unija pridonosi procvatu kultura država članica, poštujući pritom njihovu nacionalnu i regionalnu raznolikost” i stoga potiče akcije koje nisu namijenjene samo za očuvanje i zaštitu bogatstva jezične baštine Unije kao dijela njezine raznolikosti nego i za poduzimanje daljnjih koraka u obogaćivanju i promicanju te baštine kao dopune politikama država članica;
- P. budući da ideja jezične raznolikosti u Europskoj uniji ne obuhvaća samo službene jezike nego i druge službene jezike zemlje, regionalne jezike i jezike koji nisu službeno priznati

unutar država članica;

- Q. budući da kategorija ugroženih jezika obuhvaća i jezike koji su ugroženi samo na posebnom teritoriju, gdje je broj govornika u zajednici u značajnom opadanju, i slučajeve kada statistika uzastopnih popisa stanovništva pokazuje dramatičan pad broja govornika određenog jezika;
 - R. budući da službeni jezici država članica također mogu biti ugroženi jezici u pojedinim područjima Unije;
 - S. budući da je stanje u kojem se nalaze hitne prirode, posebnu pozornost trebalo bi obratiti na jezike koji su u opasnosti od izumiranja, i to prepoznavanjem multikulturalnosti i višejezičnosti, provođenjem političkih mjera s ciljem suzbijanja postojećih predrasuda o ugroženim jezicima i usvajanjem antiasimilacijskog pristupa na nacionalnoj i europskoj razini;
 - T. budući da je podučavanje na materinskom jeziku naroda najdjelotvorniji način učenja;
 - U. budući da djeca, ako ih se otpočetak uči materinski jezik, a usporedno s time uče službeni jezik, imaju prirodnu vještinu koju poslije mogu upotrijebiti za učenje više jezika, i budući da je jezični pluralizam prednost za mlade Europljane;
 - V. budući da se prijetnja ugroženim jezicima u Europi može smanjiti jamstvom načela da se prema dotičnom jeziku u vođenju javnih poduzeća i provođenju pravde postupa proporcionalno na osnovi jednakosti i u interesu raznolikosti;
 - W. budući da zaštita i prenošenje jezika vrlo često ovise o informalnom i neformalnom obrazovanju i budući da je važno prepoznati ulogu koju u tom kontekstu imaju volonterske organizacije, umjetnosti i umjetnici;
 - X. budući da pitanje ugroženih jezika ne dobiva dovoljno posebne pozornosti unutar politike višejezičnosti Komisije; budući da su europska sredstva za te jezike drastično smanjena u razdoblju posljednjih dvaju višegodišnjih financijskih okvira (2000. – 2007. i 2007. – 2013.), što je dodatno povećalo njihove probleme, i budući da se ne smije dopustiti da se ta situacija nastavi u sljedećem višegodišnjem financijskom okviru (2014.-2020.);
1. poziva Europsku uniju i države članice da obrate veću pozornost na vrlo veliku prijetnju kojoj su izloženi mnogi europski jezici svrstani u ugrožene jezike te da se svesrdno posvete zaštiti i promicanju jedinstvene raznolikosti jezične i kulturne baštine Unije razvijanjem ambicioznih proaktivnih politika revitalizacije dotičnih jezika i dodjeljivanjem prihvatljivih proračunskih sredstava u tu svrhu; preporučuje da bi te politike također trebale imati za cilj razvijanje šire svijesti među građanima EU-a o jezičnom i kulturnom bogatstvu koje te zajednice predstavljaju; potiče države članice da donose akcijske planove za promicanje ugroženih jezika na osnovi zajedničkih dobrih praksi koje su već dostupne unutar velikog broja jezičnih zajednica u Europi;
 2. poziva vlade država članica da osude prakse koje su sredstvima jezične diskriminacije ili prisilne ili prikrivene asimilacije u prošlosti bile – ili su sada – usmjerene protiv identiteta i uporabe jezika ugroženih jezičnih zajednica ili njihovih kulturnih institucija;
 3. poziva sve države članice koje to još nisu učinile da ratificiraju i provedu Europsku

povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima; ističe da Povelja djeluje kao referentna točka za zaštitu ugroženih jezika i kao jedan od mehanizama zaštite manjina navedenih u Kopenhaškim kriterijima koje države moraju zadovoljiti kako bi pristupile EU-u;

4. poziva države članice i Komisiju da poštuju obveze preuzete prihvaćanjem Konvencije UNESCO-a o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja iz 2005., bilo na vlastitom teritoriju, bilo u vezi s međunarodnim sporazumima;
5. poziva vlasti Unije da uključe djelotvorno poštovanje jezične raznolikosti, a posebno zaštitu najugroženijih europskih jezika kao uvjet koji moraju zadovoljiti sve države koje žele postati članice EU-a;
6. poziva Komisiju te vlade i regionalne vlasti država članica da uspostave programe za promicanje tolerancije prema ugroženim jezičnim ili etničkim zajednicama, poštovanja njihovih jezičnih i kulturnih vrijednosti i poštovanja tih zajednica u društvu;
7. skreće pozornost vlada i regionalnih vlasti država članica na činjenicu da je opstanak ugroženog jezika ekvivalentan opstanku i razvoju zajednice koja ga koristi, a prema tome, u svrhu oblikovanja politike za njegovu zaštitu, potrebno je voditi računa ne samo o kulturnim i obrazovnim aspektima nego i o ekonomskim i društvenim dimenzijama;
8. poziva Komisiju da predloži konkretne političke mjere za zaštitu ugroženih jezika; također poziva Komisiju i Vijeće da u okviru svojih zadataka iz Ugovora prilagode politike i predviđene programe EU-a tako da podupru očuvanje ugroženih jezika i jezične raznolikosti uporabom instrumenata financijske potpore EU-a u razdoblju između 2014. i 2020., uključujući: programe o dokumentaciji tih jezika, kao i programe o obrazovanju i obuci, društvenoj uključenosti, mladeži i sportu, istraživanju i razvoju, kulturne i medijske programe, strukturne fondove (Kohezijski fond, EFRR, ESF, Europska teritorijalna suradnja, EPFRR) te sve instrumente i platforme razmjene izrađene u svrhu promicanja novih tehnologija, društvenih medija i multimedijalnih platformi, obuhvaćajući potporu za stvaranje sadržaja i aplikacija; zauzima stajalište da bi ti instrumenti trebali biti usredotočeni na programe i akcije koji predočuju pozitivan, širi plan, bilo kulturni, bilo ekonomski, koji nadilazi granice njihove zajednice i njihove regije; poziva Komisiju da razmotri administrativne i zakonodavne prepreke projektima u vezi s ugroženim jezicima zbog male veličine dotičnih jezičnih zajednica;
9. s obzirom na to da nema mjesta odgodi, poziva da se izdvojena sredstva za zaštitne akcije učine što dostupnijima i što jasnijima kako bi se osiguralo da oni koji ih žele iskoristiti budu, unutar određenog vremenskog okvira, u poziciji pružiti stvarnu pomoć ugroženim jezicima;
10. zauzima stajalište da bi Europska unija trebala podupirati i poticati države članice da imaju jezičnu politiku koja djeci omogućuje usvajanje ugroženog jezika, kao materinskog jezika od najranije dobi; ističe da bi takva politika promicanja dvaju ili više jezika, kao što je znanstveno dokazano, pogodovala i pomogla djeci u kasnijem učenju dodatnih jezika, uz istodobno poticanje međugeneracijskog prenošenja jezika, te da bi govornicima ugroženih jezika pružila praktičnu potporu u revitalizaciji međugeneracijskog prenošenja jezika u područjima u kojima ono iščezava;
11. podupire pojačano podučavanje ugroženih jezika uz odgovarajuće metodologije za učenike svih dobi, uključujući učenje na daljinu za razvoj istinskoga europskog

građanstva temeljenog na multikulturalnosti i jezičnom pluralizmu;

12. bilježi programe višejezičnosti Komisije; zauzima stajalište da promicatelji projekata moraju moći iskoristiti prilike koje oni pružaju i, s obzirom na to da su ugrožene jezične zajednice koje se bore za opstanak ugroženih jezika često sačinjene od malih skupina ljudi, potiče Komisiju da ne razmatra programe koji uključuju te zajednice koje ne ispunjavaju uvjete za financiranje na osnovi niskih razina financijske obveze, ograničenog broja primatelja ili male veličine dotičnog područja, nego da olakša pristup tim programima te da ih objavljuje, dajući smjernice o njihovoj prihvatljivosti za financiranje; potiče države članice da djeluju kao posrednice i podupirateljice tih malih ugroženih jezičnih skupina i zajednica koje će se financirati iz europskih fondova, istodobno podsjećajući da sredstva EU-a za promicanje jezične raznolikosti ne bi trebala biti preusmjerena u druge namjene niti korištena za potporu akcija koje ugrožene jezike iskorištavaju kao sredstvo za provođenje širih političkih planova;
13. zauzima stajalište da je politika revitalizacije jezika dugoročan napor koji se mora temeljiti na raznovrsnom i koordiniranom planiranju aktivnosti na različitim područjima, a posebno u obrazovanju (s predškolskim i osnovnoškolskim obrazovanjem kao stvarnom prednošću, zajedno s roditeljskom podukom na samom jeziku), upravi, medijskim programima (također, s mogućnošću uspostave i razvoja radijskih i televizijskih postaja), umjetnostima i svim područjima javnog života, podrazumijevajući da potrebni resursi budu dostupni na dulji rok; zauzima stajalište da je potrebno pružiti potporu za izradu takvih programa, za razmjenu dobrih praksi među jezičnim zajednicama i za uvođenje postupaka ocjenjivanja;
14. podsjeća na važnost daljnjeg nastojanja da se standardiziraju pretežno usmeni jezici;
15. poziva države članice da obraćaju veću pozornost na visokoškolske studije i istraživanja s posebnim naglaskom na ugroženim jezicima te da ih podupiru;
16. zauzima stajalište da nove tehnologije mogu pružiti instrument za poticanje širenja, podučavanja i očuvanja ugroženih europskih jezika te znanja o njima;
17. ističe važnost prenošenja ugroženih jezika s generacije na generaciju unutar obitelji i važnost promicanja učenja ugroženih jezika u okviru posebnog sustava obrazovanja ako je potrebno; potiče države članice i regionalne vlasti da iz tog razloga razviju obrazovne politike i materijale za podučavanje;
18. smatra da je, kako bi se revitalizirali jezici, jednako važno da jezici koji su postali periferni i čija je uporaba uvelike ograničena na krug obitelji trebaju imati pravo na javnu uporabu u društvu;
19. poziva Komisiju da djeluje u suradnji s međunarodnim organizacijama koje su uspostavile programe i inicijative za zaštitu i promicanje ugroženih jezika, uključujući, na primjer, UNESCO i Vijeće Europe;
20. preporučuje da države članice prate razvoj najugroženijih jezika, uključujući pritom i državne vlasti i vlasti teritorija koji imaju vlastite jezike, bez obzira na to jesu li ti jezici službeni;
21. zauzima stajalište da mediji, osobito novi, mogu imati važnu ulogu u zaštiti ugroženih

- jezika, posebno za buduće generacije; ističe, nadalje, činjenicu da bi se nove tehnologije također mogle upotrebljavati za te ciljeve;
22. potiče – s obzirom na činjenicu da smrt zadnjeg govornika nekog jezika obično označava izumiranje tog jezika – posebno lokalne vlasti da donesu mjere revitalizacije s ciljem promjene tog stanja;
 23. primjećuje da bi digitalizacija mogla biti jedan od načina zaštite jezika od izumiranja; potiče stoga lokalne vlasti da prikupe i stave na internet knjige i snimke na tim jezicima, kao i sve ostale manifestacije jezične baštine;
 24. predlaže da bi i međunarodna zajednica i države članice trebale osposobiti ugrožene jezične zajednice da prepoznaju kako uporaba i očuvanje njihova jezika predstavljaju prednost i za njihovu zajednicu i za Europu;
 25. poziva Komisiju da putem svojih različitih programa daje stalnu potporu za transnacionalne mreže te inicijative i aktivnosti na europskoj razini koje su izrađene u svrhu promicanja ugroženih jezika te ističe da je potrebno aktivno sudjelovanje kako bi se osiguralo da Atlas ugroženih jezika svijeta UNESCO-a bude potpuniji i da ostane trajna datost, te da se detaljnije razvije homogena grupa čimbenika koji će omogućiti praćenje stanja svakog jezika i rezultata politika provedenih u svrhu sprečavanja njihova nestanka;
 26. poziva Komisiju da nastavi istraživanja započeta studijom Euromosaic te da prepozna primjere proaktivnosti na nacionalnoj razini koji su rezultirali značajnim smanjenjem prijetnje od izumiranja nekoga europskog jezika; preporučuje da – kako bi se poduprla razmjena znanja, stručnosti i najboljih praksi među različitim jezičnim zajednicama – mreže europskih jezika provedu ocjenjivanje politika za očuvanje, zaštitu i promicanje ugroženih jezika koje su uspostavile države članice te da Komisija izda odgovarajuće preporuke;
 27. poziva Komisiju da podupire istraživanja o usvajanju i revitalizaciji ugroženih jezika te o kognitivnim i društvenim prednostima dvojezičnih i višejezičnih europskih građana;
 28. poziva države članice koje to još nisu učinile da potpišu i ratificiraju Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima (1992.) i Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina (1995.);
 29. poziva Komisiju da razmotri moguće akcije u vezi sa zaštitom ugroženih jezika u Uniji;
 30. poziva Komisiju da podupire i pilot-projekte koji pomažu u promicanju uporabe ugroženih jezika i akcijske planove koje pojedinačne jezične zajednice same sastavljaju;
 31. zauzima stajalište da bi Unija trebala podupirati jezičnu raznolikost u svojim odnosima s trećim zemljama, a posebno onima koje se žele pridružiti EU-u;
 32. poziva Komisiju da razmotri može li utvrditi posebne europske mjere za očuvanje, zaštitu i promicanje ugroženih jezika;
 33. zauzima stajalište da su programi u vezi s promicanjem višejezičnosti od ključne važnosti za političke strategije prema susjednim zemljama EU-a/zemljama kandidatkinjama i zemljama mogućim kandidatkinjama za članstvo u EU-u;

34. zauzima stajalište da bi potpora Komisije za revitalizaciju jezika trebala biti posebno usmjerena na inicijative na području digitalnih medija, uključujući društvene medije, u nastojanju da se osigura angažiranje mlađih generacija oko pitanja europskih ugroženih jezika;
35. vjeruje da bi Komisija trebala obratiti pozornost na činjenicu da neke države članice i regije svojim politikama ugrožavaju opstanak jezika unutar svojih granica, čak i ako ti jezici nisu u opasnosti u europskom kontekstu;
36. skreće pozornost na korisne internetske stranice koje pružaju informacije o programima EU-a pod kojima su dostupna sredstva za projekte kojima se promiču ugroženi jezici te poziva Komisiju da uputi javni poziv za ažuriranje tih internetskih stranica kako bi se uključili novi programi za razdoblje između 2014. i 2020. te da pruži više informacija o tom predmetu, osobito radi pozornosti dotičnih jezičnih zajednica;
37. nalaže svojem predsjedniku da ovu Rezoluciju proslijedi Vijeću, Komisiji te vladama i parlamentima država članica.